

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره مبارکه ماعون

استاد ضرابی مهر ماه ۱۳۹۹

جلسه اول

آیه شریفه: « بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - به نام خداوند رحمتگر مهربان »

عنوان: دعایی مستجاب

کلمه طیبیه بسم الله الرحمن الرحيم بخاطر هیبت اسم جلاله الله، و این که قادر متعال خود را به رحمت نامنتهای الرحمن الرحيم زینت بخشیده است، هر چشم نگران و ترسانی را به سائل امیدواری تبدیل می کند که حاجت خود را روا شده می داند. زیرا در برابر خود مهربان ترین و دلسوز ترین به حال بندگان را می بیند که برای برآوردن حاجت بنده اش قادر ترین است. از این منظر بسم الله الرحمن الرحيم برای تلاوت کننده آن دعایی مستجاب است.

مستم کن و از هر دو جهانم بستان

ایدوست قبولم کن و جانم بستان

آتش بمن اندر زن و آنم بستان

با هر چه دلم قرار گیرد بی تو

عنوان: برآورنده کدامین دعا؟

اگر پرسیده شود کدامین حاجت را برآورده می کند؟ پاسخ این است که همه حاجات را، به شرط آنکه خداوند را وکیل خود بدانی که عالم ترین به حال توسل و مصالح تو را بهتر از هر کسی می داند.

از این منظر قرآن که در صدر سوره هایش تاج بسم الله الرحمن الرحيم را بر سر دارد، درمان همه دردها و پاسخ همه نیازهای بشری است. نه آنکه فقط نسخه باشد بلکه رحمتی افزون بر شفاست که باعث بی نیازی از غیر خدا می‌گردد.

از لطف تو هیچ بنده نومید نشد مقبول تو جز مقبل جاوید نشد
مهرت بکدام ذره پیوست دمی کان ذره به از هزار خورشید نشد

مردی به حضرت عیسی (علیه السلام) از بدهی خود شکایت کرد، حضرت فرمود، بگو: «اللَّهُمَّ يَا فَارِجَ الْهَمِّ، وَمُنْفَسَ الْغَمِّ، وَمُذْهِبَ الْأَحْزَانِ، وَمُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ، يَا رَحْمَنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَرَحِيمَهُمَا، أَنْتَ رَحْمَانِي وَرَحْمَانُ كُلِّ شَيْءٍ، فَارْحَمْنِي رَحْمَةً تُغْنِينِي بِهَا عَنْ رَحْمَةِ مَنْ سِوَاكَ - ای زایل کننده اندوه و برطرف کننده غم و از بین برنده غصه‌ها و اجابت کننده دعای بیچارگان، ای بخشنده دنیا و آخرت و مهربان هر دو جهان، تو بخشنده منی و بخشنده هر چیزی، به من رحم کن، رحمی که به آن از رحم هر که غیر تو است بی‌نیازم کند.» (نثر اللئالی، راوندی)

عنوان: شرطی که نمی‌شود از آن گذشت

آیا اثر بخشی بسم الله الرحمن الرحيم مشروط به شرطی است؟ آری! شرط مهمی که قرآن مطرح می‌کند این است که در جرگه ظالمان نباشی. «وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا» و ما آنچه از قرآن فرستیم شفا (ی دل) و رحمت (الهی) برای اهل ایمان است و ظالمان را به جز زیان (و شقاوت) چیزی نخواهد افزود. «(إسراء/ ۸۲)

دور فلکی یکسره بر منهج عدلست خوش باش که ظالم نبرد راه به منزل
صورت عدلست میزان و صراط بر صراط حق گذر با احتیاط

باید توجه داشت که معنی واقعی کلمه ظلم چیست. در بیشتر موارد از بکار بردن این کلمه «انجام دادن عمل حرام» به ذهن می‌آید؛ ولی ظلم در معنای کلی خود

یعنی عملی را بی جا یا در غیر جای خود انجام دادن است. اگر ظلم یعنی قرار دادن چیزی در غیر جایی که مخصوص به او است، در این صورت شامل همه کوتاهی ها و زیاده روی ها می شود.

عنوان: قرآن چگونه برای ظالمان خسارت است؟

افرادی که مطالب قرآن را می پذیرند؛ و با آغوش باز دریافت می نمایند؛ و به دنبال تعلیمات آن بروند؛ قرآن غذای روح ایشان شده؛ دائماً آنها را نیرو می دهد؛ تا به سرمنزل مقصود و سعادت مطلق برسند. «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ - اینست و غیر از این نیست که: مؤمنین کسانی می باشند که: چون یاد خدا شود، و ذکر از او به میان آید، دلهایشان در خوف و عشق دیدار او می طپد؛ و چون آیات خداوندی بر آنها خوانده شود، ایمانشان زیاد می شود؛ و بر پروردگارشان توکل می نمایند؛ و امور خود را بدو می سپرند» (أنفال/۲)

و افرادی که از پذیرش احکام و تعلیمات و معارف آن، ابا دارند؛ و حاضر نیستند از هواهای شخصی عبور نموده در تحت پرتو آن قرار گیرند. شقاوت آنها را بواسطه همین تمرد و اعراض، ظاهرتر و بارزتر، و مخفیات دلهای آنان را روشن تر خواهد ساخت. و در ظلم، و تجرّی و استنکار، و استکبار بیشتر پافشاری خواهند نمود. و در اینصورت بر خسران آنها خواهد افزود.

ظلم ماریست هر که پروردش ازدهایی شود فرو بردش

«وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا إِلَىٰ رِجْسِهِمْ وَ مَاتُوا وَ هُمْ كَافِرُونَ - و اما کسانی که در دلهای آنان مرض است، پس موجب افزایش پلیدی بر پلیدی قبلی آنها می گردد، و آنها در حال کفر از دنیا می روند؛ و می میرند.» (توبه/۱۲۵)

باران که در لطافت طبعش خلاف نیست در باغ لاله روید و در شور هزار خس

عنوان: نتیجه بحث

چنانچه این حقیقت را پذیرفته باشیم که بسم الله الرحمن الرحيم دعایی مستجاب است ؛ باید توجه داشته باشیم که با چه سرمایه‌ای به سراغ فهم سوره‌های قرآن می‌رویم و از آنجا که همه هستی، آیات الهی است، با چنین سرمایه‌ای در مواجهه با هیچ آیتی در مانده و ناتوان نخواهیم ماند، البته همانطور که گفته شد بهای به دست آوردن سرمایه‌ای این چنین عظیم، دامنی پاک از ظلم می‌خواهد که آن هم در حدّ وسع انسان بلکه مادون وسع و الطاقه، خواسته شده است.

«مَكَّنْ أَدَاءَ الْأُمُورِ، وَ سَهَّلْ سَبِيلَ اجْتِنَابِ الْمَحْظُورِ، لَمْ يُكَلَّفِ الطَّاعَةُ إِلَّا دُونَ الْوُسْعِ وَ الطَّاقَةِ - موانع تکلیف را برطرف ساخته، و توفیق را یکسان قرار داده است بین ناتوان و شریف، ممکن نمود ادای وظیفه را، و راه دوری جستن از حرام را هموار ساخت، طاعت را تکلیف ننمود جز به کمتر از ظرفیت و طاقت» (دعای عدیله)

بر سرانم که گر زدست برآید	دست بکاری زنم که غصه سرآید
خلوت دل نیست جای صحبت اضداد	دیو چو بیرون رود فرشته درآید
دست از طلب ندارم تا کام من برآید	یا تن رسد به جانان یا جان زتن درآید